

Στο Αίθριο του Πανδοχείου: Άρης Μαραγκόπουλος

27.11.2012

Περί γραφής

Θα μας συνοδεύσετε ως την θύρα του τελευταίου σας βιβλίου;

Το Χαστουκόδεντρο είναι ένα μικρό, προσωπικό έπος, που προσδοκώ να διαβαστεί ως έπος μιας εποχής. (Ξέρω θα πείτε, «μεγάλη φιλοδοξία». Ναι, έχω. Η μικρή φιλοδοξία είναι μικρή.) Είναι η απόπειρα να καταλάβω/καταλάβουμε το γιατί και το πώς της νεοελληνικής μοίρας. Έπος-ντοκιμαντέρ, μυθιστόρημα-ντοκιμαντέρ, Σινεμά-μάτι / μυθιστόρημα-μάτι (για να θυμίσω τη δουλειά του σκηνοθέτη Τζίγκα Βερτόφ), μια κυβιστική οπτική της ελληνικής μας περίπτωσης: με άξονα τη ζωή ενός ζευγαριού κομμουνιστών που, όμως, υπήρξε η ζωή χιλιάδων ανθρώπων που δοκίμασαν να ζήσουν με αξιοπρέπεια στους πιο αναξιοπρεπείς καιρούς, στις πιο αναξιοπρεπείς συνθήκες. Είναι, αν θέλετε, ένα μυθιστόρημα μύησης με πρωταγωνιστή την Ελλάδα του 20ού αιώνα.

Ποιος είναι ο προσφιλέστερός σας τρόπος συγγραφής; Πώς και πού παγιδεύετε τις ιδέες σας;

Τα βιβλία μου μιλάνε πάντα για τα ίδια πράγματα. Αυτά που μου έκαναν εντύπωση από μικρό παιδί. Κυρίως από μικρό παιδί. Απλώς μιλάνε με διαφορετική φωνή το καθένα. Αυτό ψάχνω κάθε φορά: τη διαφορετική φωνή που θα μιλήσει για τα ίδια πράγματα. Τη διαφορετική φωνή την ακούω κάποια στιγμή μέσα μου. Ποτέ δεν εμπνεύστηκα από κάποιο βιβλίο. Εμπνέομαι από τις στενοχώριες και τις χαρές μου. Από τις ματαιώσεις, τις νίκες, τις ήττες μου. Υποθέτω το ίδιο κάνουν όλοι: από τον Τζόις έως τον τελευταίο γραφιά του 19ου αιώνα. Ω, η ζωή του καθενός μας είναι ολόκληρο roman fleuve, τι να λέμε τώρα! Το ζήτημα είναι να βρεις τη φωνή του, τη φωνή σου κάθε φορά που ξεκινάς κάτι.

Εργάζεστε με συγκεκριμένο τρόπο; Ακολουθείτε κάποια ειδική διαδικασία ή τελετουργία; Επιλέγετε συγκεκριμένη μουσική κατά την γραφή ή την ανάγνωση; Γενικότερες μουσικές προτιμήσεις;

Μπορώ να δουλεύω ακόμα κι όταν γύρω μου γίνεται χαμός. Αντέχω ακόμα κι όταν με σταματάνε για να κάνω μια δουλειά, ή για να σηκώσω το τηλέφωνο... Άμα έχω μια ιδέα σφηνωμένη στο μυαλό μου δεν με εγκαταλείπει με τίποτε! Αλήθεια. Οπωσδήποτε προτιμώ την ησυχία. Δεν θέλω καθόλου να ακούω μουσική. Με αποσπά. Ο θόρυβος των ανθρώπων με αποσπά πολύ λιγότερο.

Έχετε γράψει σε τόπους εκτός του γραφείου σας/σπιτιού σας;

Πολύ συχνά. Κάποτε δούλευα σε φροντιστήρια. Στο δεκάλεπτο διάλειμμα πήγαινα στο δωματιάκι που φτιάχναμε καφέ κι έγγραφα. Στη δουλειά μου επίσης: πολύ συχνά γράφω ενώ γύρω μου καίγεται το σύμπαν και, υπόψη, είμαι πολύ συνεπής επαγγελματίας στη δουλειά μου.

Αν είχατε σήμερα την πρόταση να γράψετε μια μονογραφία – παρουσίαση κάποιου προσώπου της λογοτεχνίας ή γενικότερα ποιο θα επιλέγατε;

Από Έλληνες θα επέλεγα κάποιον από τους πρωτομοντέρνους π.χ. τον Βιζυηνό, τον Μητσάκη, τον Παπαδιαμάντη (με διάθεση να αποδομήσω εντελώς το θρησκευτικό του στοιχείο επιστρέφοντάς το στη βιβλική ιλύ όπου εξ ορισμού ανήκει...). Αλλά και ο Κοσμάς Πολίτης με ενδιαφέρει πολύ ως περίπτωση μοναχικού αγωνιστή... Η Ελισάβετ Μαρτινέγκου επίσης... Ο Νικόλας Κάλας, πάρα μα πάρα πολύ, αισθάνομαι καμιά φορά ότι του μοιάζω σε μερικά πράγματα...

Από ξένους θα ήθελα να γράψω (σε μια άλλη ζωή πια) για τον Λεονίντ Αντρέγιεφ και όλη εκείνη τη γενιά των ρώσων... Για τον Σέλεϊ επίσης και κυρίως για τη γυναίκα του Μαίρη, συγγραφέα του *Φρανκεστάιν*. Ω, είναι μεγάλος ο αριθμός για έναν άνθρωπο που βιογραφεί σε όλα του τα βιβλία, αρχής γενομένης με το *Οι ωραίες ημέρες του Βενιαμίν Σανιδόπουλου* και πάει λέγοντας έως τη *Μανία με την Άνοιξη* και το *Χαστουκόδεντρο*.

Περί μετάφρασης

Διακονείτε το κοπιώδες έργο της μετάφρασης. Τι είδους σχέση συνδέει τον μεταφραστή και τον συγγραφέα που ο πρώτος μεταφράζει;

Ο μεταφραστής είναι συγγραφέας. Τελεία. Η κακή μετάφραση είναι έργο κακού συγγραφέα. Καταλαβαίνετε τι θέλω να πω: ο μεταφραστής μεταγράφει σε άλλο ιδίωμα, με άλλη έμπνευση, σε άλλη περιρρέουσα ατμόσφαιρα, με άλλη υποδομή, σε άλλη κουλτούρα κ.λπ. ένα έργο. Κάνει δηλαδή εξαιρετικά πολλά και δύσκολα πράγματα. Μπορεί να καταστρέψει ένα έργο, μπορεί να αλλοιώσει ένα έργο, μπορεί να δώσει νέα πνοή σε ένα έργο. Όλα μπορεί να τα καταφέρει ο μεταφραστής, και τα καλά και τα άσχημα. Γι' αυτό είπα, είναι συγγραφέας.

Από τις μεταφράσεις σας ποια σας δυσκόλεψε περισσότερο και ποια σας πρόσφερε τις μεγαλύτερες ηδονές;

Θεωρώ ότι η καλύτερή μου μετάφραση υπήρξε η *Πλατεία Ουάσιγκτον* του Χένρι Τζέιμς. Και με δυσκόλεψε και την απόλαυσα και κάτι (νομίζω) κατάφερα για τον Έλληνα αναγνώστη.

Από τα βιβλία που μεταφράσατε υπάρχουν κάποια στα οποία επιθυμείτε να κάνετε ιδιαίτερη αναφορά ή να συστήσετε στους αναγνώστες;

Εκτός από το *Πλατεία Ουάσιγκτον* συστήνω και το *Μοντεράτο Καντάμπιλε* της Μαργκερίτ Ντιράς. Ναι, ήταν κι αυτό μια πολύ καλή μετάφραση. Α! και τον *Σαρραζίνο* του Μπαλζάκ, κι αυτή δεν είναι κακή μετάφραση. Και τα τρία άλλωστε είναι, για διαφορετικούς λόγους το καθένα, εξαιρετικά έργα.

Υπάρχουν συγκεκριμένοι συγγραφείς με τη μετάφραση των οποίων θα επιθυμούσατε να αναμετρηθείτε;

Ποιος θα χρηματοδοτούσε μια τετράχρονη-πεντάχρονη δουλειά για να μεταφράσω το *Ulysses*;

Περί εκδόσεων

Εκδόσεις Τόπος. Θα μας δώσετε ένα γενικό διάγραμμα της δημιουργίας του εκδοτικού οίκου; Πότε ξεκίνησε, τι θυμάστε από τις πρώτες του μέρες, πότε αναλάβατε την διεύθυνσή του;

Είμαι ιδρυτικό στέλεχος του Τόπου. Είμασταν κάμποσοι άνθρωποι με όνειρα για το βιβλίο στον Τόπο. Το 2007. Τώρα έχουμε, οι περισσότεροι, πάντα την ίδια όρεξη και τα ίδια όνειρα. Αλλά η κρίση, ενώ βρισκόμασταν σε πλήρη ανάπτυξη, μας «χαστούκισε» άσκημα...

Διευθύνω μόνον το τμήμα λογοτεχνίας (και η λέξη «διευθύνω», ειδικά σ' αυτούς τους χαλεπούς καιρούς σηκώνει πάρα πολύ νερό). Δεν έχω ιδέα και φυσικά δεν ασχολούμαι καθόλου με την οικονομική διαχείριση.

Σε ποιο βαθμό συμμετέχετε στην αισθητική εμφάνιση των εκδόσεων (εξώφυλλα κλπ.);

Συμμετέχω σε όλη τη διαδικασία όταν ένα βιβλίο με ενδιαφέρει. Το διαβάζω, το φροντίζω, το περιποιούμαι, με όλες τις έννοιες του όρου. Φυσικά και παίρνω μέρος στην αισθητική του εμφάνιση. Που δεν αφορά μόνο το εξωτερικό περίβλημα αλλά και το εσωτερικό (concept, στήσιμο, γραμματοσειρά, διάστιχο, ένθετες εικόνες και σχέδια κ.λπ.).

Για ποιους τίτλους είστε υπερήφανος; Ποιο βιβλίο σας απολαύσατε ως την τελευταία σελίδα; Ποιο θα προτιμούσατε να μην έχετε εκδώσει;

Είμαι πολύ περήφανος που εκδώσαμε (σε εξαιρετική φιλολογική επιμέλεια του Αριστοτέλη Σαΐνη) την *Τριλογία* του Βασιλικού. Περήφανος που «κλείσαμε» τα έργα του *Ουίλιαμ Μπάροουζ*. Πολύ περήφανος που έδωσα μορφή κατάλληλη στο χρονικό του Χρήστου Δανιήλ ώστε να ξαναδιαβαστεί η ποίηση της Μάτση Χατζηλαζάρου με το *Ιούς Μανιούς ίσως και Aqua Marina*. Ναι, από... περηφάνεια, για πολλά βιβλία μας, πάμε καλά.

Η ιστοσελίδα των εκδόσεων Τόπος παρουσιάζει όλες τις κριτικές θέσεις που αφορούν τα βιβλία αλλά και ειδικούς οδηγούς ανάγνωσης, ενώ το διαδικτυακό φανζίν ανοίγει θύρες σε διάφορα λογοτεχνικά ζητήματα. Ποια η θέση όλων αυτών στην αναγνωστική διαδικασία; Πώς αποφασίσατε την κατασκευή αυτών των περιεκτικών ιστοσελίδων;

Το Διαδίκτυο είναι εξαιρετικό εργαλείο για την προώθηση των βιβλίων. Το αγκαλιάσαμε από την πρώτη στιγμή. Δεν καθυστερήσαμε λεπτό. Αλλά υπάρχουν πάρα πολλά που θέλουμε να κάνουμε ακόμα και δεν τα προχωράμε λόγω συνθηκών.

Περί αδιακρισίας

Ποιες είναι οι σπουδές σας; Διαπιστώνετε κάποια εμφανή απορρόφησή τους στη γραφή σας (π.χ στην θεματολογία ή τον τρόπο προσέγγισης);

Ιστορία, Αρχαιολογία, Ιστορία της Τέχνης, Φωτογραφία, Ζωγραφική. Οι σπουδές μου επέτρεψαν στη γραφή μου να σταθεί πεισματικά, με άποψη, περισσότερο στην τέχνη

του πράγματος, στην τέχνη του λόγου, παρά στον πεζό λόγο / περιεχόμενο / πλοκή του κάθε έργου.

Πώς βιοπορίζεστε;

Έχω κάνει όλες τις δουλειές που μπορεί να φανταστεί κανείς. Όλες, τις πιο απίθανες. Συνεχίζω παριστάνοντας τον εκδότη. Στην πραγματικότητα εργάζομαι ως επιμελητής, με την ακριβέστατη αγγλοσαξωνική έννοια του όρου, editor. Στην ανάγκη και ως διορθωτής. Στην ανάγκη και ως γραφίστας. Στην ανάγκη και ως φωτογράφος και επεξεργαστής illustrator, photoshop, κ.λπ. Με καταλαβαίνετε υποθέτω.

Τι διαβάζετε, τι γράφετε και τι μεταφράζετε αυτό τον καιρό;

Μεταφράζω έναν κλασικό συγγραφέα που δεν θα αποκαλύψω, διαβάζω πάντα τους κλασικούς, γράφω / σχεδιάζω, κάποια χρόνια κιόλας, ένα κόμικς.

Παρακολουθείτε σύγχρονο κινηματογράφο ή θέατρο; Σας γοήτευσε ή σας ενέπνευσε κάποιος σκηνοθέτης, ταινία, θεατρική σκηνή;

Έχω κουραστεί με τα εύκολα αναλώσιμα θεάματα όπως έχω κουραστεί και με τα εύπεπτα αναλώσιμα βιβλία. Έχω κουραστεί με τον αργό θάνατο του παγκοσμιοποιημένου σινεμά. Προσπαθώ να βλέπω μόνο ευρωπαϊκές παραγωγές. Η ταινία που μου αρέσει πάντα να αναφέρω είναι *Η επέλαση των βαρβάρων*, *Les invasions barbares*, του Ντενίς Αρκάν.

Οι εμπειρίες σας από το διαδικτυώνεσθαι;

Υπαινίσσεσθε υποθέτω τα social media, επειδή το διαδίκτυο δουλεύει, είτε μας αρέσει είτε όχι, όπως ας πούμε το ηλεκτρικό φως. Μια χαρά και τα social media. Εικόνα της κοινωνίας μας, με ό,τι σημαίνει αυτό. Δεν ζούμε σε ελεφάντινο πύργο. Μια χαρά, μου αρέσει. Συναντάς τόσο κόσμο που δεν θα συναντούσες ποτέ. Πληροφορείσαι απίθανα πράγματα που, ακόμα κι αν φαίνονται άχρηστα με την πρώτη ματιά, κάποτε αποδεικνύονται χρησιμότητα. Ένα απέραντο καφενείο. Ένας καταπληκτικός χώρος για flaneurs κ.λπ. Και για επαγγελματίες, όπως εγώ, χρησιμότητα.

Αν κάποιος σας χάριζε την αιώνια νιότη με αντίτιμο την απώλεια της συγγραφικής, της μεταφραστικής ή της αναγνωστικής σας ιδιότητας, θα δεχόσασταν τη συναλλαγή;

Δεν θέλω την αιώνια νιότη. Ο κόσμος υπάρχει για να γεννιέται, να μεγαλώνει, να γερνάει, να πεθαίνει. Είναι πάρα πολύ όμορφο πράγμα αυτό. Και δεν τρελαίνομαι με το δώρο της γραφής και της ανάγνωσης. Θα μπορούσα να ζήσω και σ' ένα νησί των Αντιλών (ή έστω του Αιγαίου) ως ψαράς. Ή στο παράσιτο των 30 τετραγωνικών μιας έπαυλης στην Ιταλία ως κηπουρός. Ω, θα ήμουν ευτυχής, μακάριος, ως πτωχός τω πνεύματι.

Κάποια ερώτηση που θα θέλατε να σας κάνουμε μα σας απογοητεύσαμε; Απαντήστε την!

Ερώτηση: «Σας αρέσει ο κόσμος που ζούμε;»

Απάντηση: «Όχι, καθόλου, με τίποτε. Η ζωή όμως είναι υπέροχη.»